

LIBERAALITEOLOGIA SUOMEN SIIONISSA II

Väinö Hotti

E. G. GULIN (Teh.VHn)

E.G. GULIN (nettikuva)
29.12.1893 – 4.8.1975

TIMO JUNKKAALA (nettikuva)

Timo Junkkaala on teologian tohtori ja Helsingin yliopiston dosentti kirkkohistorian alalla. Hän jäi eläkkeelle Suomen Raamattuopiston toiminnanjohtajan tehtävästä 1.5.2015, mutta toimii yhä Perusta-lehden päätoimittajana. [Wikipedia](#)

Kirjat: [Osmo Tiililä- protestantti.](#) (PerusSanoma, 2004)

Eelis Gideon Gulin oli Helsingin yliopiston Uuden testamentin eksegetiikan professori 1933–1945 ja Tampereen hiippakunnan piispa 1945–1966. Gulinin erityisiä toimialoja olivat kristillinen ylioppilas- ja nuorisotyö sekä ekumeenisten suhteiden solmiminen ja ylläpito.

[Wikipedia.](#)

E.G. GULIN

(nettikuva)

OSMO TIILILÄ

3.3.1904 – 16.12.1972

Osmo Antero Tiililä toimi Helsingin yliopiston dogmatiikan professorina 1939–1967. Hän oli paitsi professori ja tutkija myös tuottelias kirjoittaja ja suosittu kristillinen puhuja, joka kokosi suuret kuulijajoukot. Hänen kiinnostuksensa tutkijana suuntautui erityisesti herätysliikkeisiin. [Wikipedia](#)

*”varsinainen kiihkeä sireniolainen oli Tiililän mukaan **Gulin**” (emt. s.311).*

*”Sireniuksen takana oli **Christoph Blumhardt**, joka opetti, ettei kristinuskon tarkoitus ole ensisijassa tehdä ihmisiä autuaiksi, vaan saattaa voimaan Jumalan valtaherruus maan päällä. Blumhardtin mukaan tuli torjua itselle varattu taivas niin kauan, kuin täällä maan päällä toiset nääntyvät vaikeissa oloissa. Tiililän mielestä Blumhardt opetti Jumalan valtakunnan toteutumista maan päällä, kielsi iankaikkisen kadotuksen eikä antanut Raamatulle ohjeellista arvoa” (311).*

*Tiililä lähetti kesällä 1945 **Eelis Gulinille** merkillisen onnittelukirjeen, kun tämä oli valittu Tampereen hiippakunnan piispaksi...Tiililä jatkoi, ettei kuitenkaan ollut voinut*

äänestä **Gulinia**. ”Tiedät varmaan hyvin, mitä meillä on sinua vastaan. **Sinä et ole omalle kirkollesi uskollinen.**” Tiililä väitti, että **Gulin** polki kirkon katsomuksia jalkojensa alle. ”En tahdo nyt puhua siitä, että minulla ei ole luottamusta eksegeesiisi, koska **olet monessa suhteessa liberaalisen koulun miehiä**, pitäydyn vain siihen, että Sinun liittymisesi reformoituihin katsomuksiin itse pelastusopissa ja se, että pidät yhdentekevänä kirkon ja lahkojen välisen rajan vetämistä, murehduttaa minua suuresti” (425).

Viittaus reformoituihin ja kirkon ja lahkojen rajan häivyttämiseen liittyi tässä vaiheessa etenkin kysymykseen Oxford-liikkeestä. Juuri samoihin aikoihin tuon kirjeen kanssa Tiililä arvosteli Oxford-liikettä Kotimaassa. Kun Tiililää syytettiin kristittyjen yhteyden rikkomisesta, hän vastasi, että **alkukirkko antoi esimerkin siitä, että evankeliumin säilyminen puhtaana oli tärkeämpää kuin ulkonainen yhteys** (425).

Pitkässä kärkevässä onnittelukirjeessään Tiililä kirjoitti, ”että ei vain luterilainen vanhurskauttamisoppi, vaan myös monet muutkin peruskappaleet” syrjäytyisivät **Gulinin** kirkossa ja että tämän ”avartunut ekumeeninen henki” esti kulkemasta suoraa tietä. Hän ihmetteli, kuinka piispa voi oikaista toisia lahkohenkisyydestä, kun nämä voivat osoittaa piispan omia toimia. Tiililä arveli, että **Gulin** ei kykene johtamaan vaan on johdettavissa ja että **häneltä puuttuvat tuntosarvet henkien erottamiseksi**. Tiililä kirjoitti jopa, ettei hän usko, että Gustaf Johansson olisi lainkaan vihkinyt **Gulinia** piispaksi. ”Hän kysyisi ainakin ensiksi, uskotko apostolisen uskontunnustuksen, jossa on mm. **neitseestäsyntymistä käsittelevä kohta.**” (425).

Tiililän kirpeäsanainen kirjeenvaihto piispa **Eelis Gulinin** kanssa jatkui lähes tauotta koko 1950-luvun. Tiililä pettyi toistuvasti piispan julkisiin esiintymisiinsä. Arvioidessaan Oxford-liikkeen perillisiä ns. moraalista varustautumista eli MRA-liikettä Tiililä totesi, että hyvistä periaatteistaan huolimatta liike oli vaarassa muodostua uskonnon korvikkeeksi. **Gulinin** optimistiset lausunnot liikkeestä kuuluivat Tiililän mukaan ”niiden superlatiivien joukkoon, joissa hyvä tahto ylittää harkinnan ja tosiasiat”. Tiililä arvosteli myös **Gulinin** kirjoitusta, jossa tämä kuvasi kirkon opinkappaleita muistomerkeiksi niistä taisteluista, joita kirkon on tarvinnut käydä. **Gulinin** mielestä uskontunnustus luettiin, koska **se oli klassinen samaan tapaan kuin Leonardo da Vincin maalaukset tai Beethovenin sinfoniat...** ”Jeesus Kristus ei tahdo perässä sanoja, vaan seuraajia”, kirjoitti piispa (556).

Tiililä piti ongelmallisena myös **Gulinin** puhetta uskontunnustuksen klassisuudesta, joka kuulosti siltä kuin tunnesyyt ja tyylinäkökohdat tulisivat määrääviksi. Sanoja ja henkeä ei voida erottaa toisistaan... Mutta mikä kirkko se olisi, joka muuttaisi perus-

tuksensa voidakseen paremmin juosta hyväksymään ihmisten subjektiivisia käsityksiä Jumalasta.” Tiililän mukaan kirkon tehtävä oli julistaa aina samaa iankaikkista totuutta, sillä jos se muuta tekisi, **se lakkaisi olemasta kristillinen kirkko** (556).

Kirjeessään **Gulinille** Tiililä arvosteli tämän käsitystä Raamatun alkukertomuksista. **Gulin** oli vedonnut Tiililän **Systemaattiseen teologiaan** omien käsitystensä tueksi, mistä Tiililä oli pahastunut. Tiililä sanoi, ettei hän yhdy **Gulinin** raamatuntulkintaan, jonka mukaan **alkukertomukset ovat symbolisia ja niitä saa tulkita miten haluaa**. Hän oli eri mieltä myös siitä, että pitkä kehitys sellaisenaan olisi Jumalan luomistyötä ja että ihminen vähitellen tuli ihmiseksi. Tiililän mukaan Adam oli konkreettinen persoona, jonka kohdalla Jumala teki luomistyön tehdessään hänet iankaikkisen elämän perilliseksi. Tiililän mielestä alkukertomukset olivat todellisten tapahtumisten kertomista **taaksepäin katsovana profetiana**. **Gulinin** sanontaa ”apinoiden eksymisestä eläimellisyyden tielle” hän piti mahdottomana (556,557).

Joulukuussa 1956 Tiililä vetosi arkkipiispa Salomieheen, että tämä yrittäisi tehdä jotakin ojentaakseen **Gulinia**. Aiheen vetoomukseen Tiililä oli saanut **Gulinin** joulu-tervehdyksestä, jossa **Gulin** Tiililän mukaan julisti vastoin Raamattua, että on vain yksi ihmissuku. Tiililä käytti häkellyttävän kovaa kieltä pienen tuntuudessa asiassa. ”Jos piispa ei pysty harkitsemaan, mitä hän puhuu, olkoon vaiti.” Tiililä sanoi puuttuvansa ”Eeliksen ajattelemattomuuksiin” julkisesti, jos kukaan muu ei tee sitä. (556).

Vuoden 1960 lopussa Tiililä arvosteli Teologia ja Kirkko – lehdessä ankarasti piispa **Eelis Gulinin** kirjoitusta, joka oli julkaistu Tampereen hiippakunnan vuosikirjassa. Tiililän mukaan **Gulin** antoi kirjoituksessaan sellaisen kuvan, että kristinuskon varsinainen sanoma liittyy ihmisarvoon ja ihmisten välisten ristiriitojen parantamiseen. Tiililä korosti, ettei tämä kuitenkaan ollut se sanoma, jota apostolit lähetettiin julistamaan. ”Piispa **vaikenee kokonaan iankaikkisista ja puhuu vain ajallisista**.” Tiililän mukaan piispan esitys oli johdonmukainen seuraus siitä, miten hän asennoitui synodaalokokouksessa 1952 kirjaan maallisista ja hengellisistä, ja sellaisena ”vanhaa valistuksen aikaista kristinuskon tulkintaa”. ”Pelkään, että jos kirkkomme jatkuvasti luisutetaan tällaiseen suuntaan, tulokseksi ei tule vain kirkon oma yhä ilmeisempi vieraantuminen evankeliumista vaan toisaalla myös uskovien vieraantuminen kirkosta. ”Vaikka Tiililä antoi **Gulinille** myös kiitosta hänen työstään siltojen rakentajana ja sielunhoitajana, oli kritiikki kova. Hän kirjoitti, että oli ”tuskallista lukea ajatuksia, joihin täytyy sekä virkansa asettaminen velvoitusten että omantunnon pakottamana puuttua.” Tiililä koki tehtävänsä dogmatiikan professorina sellaiseksi, että hänen tuli valvoa kirkon, jopa piispojen oppia. Puhe siitä, että uskovat vieraantuvat kirkosta, voitiin tulkita varoitukseksi (590).

SIGFRID SIRENIUS

TIMO JUNKKAALA, OSMO TIILILÄ – PROTESTANTTI (PerusSanoma Oy 2004)

(Teh. VHn)

Sigfrid Selim Sigismund Sirenius oli suomalainen pappi, teologian kunniatohtori. Hän oli suomalaisen setlementtiliikkeen perustajia ja Suomen Setlementtiliiton pitkäaikainen pääsihteeri. [Wikipedia](#)

(nettikuva)

SIGFRID SIRENIUS

15.7.1877 – 25.9.1961

*”Myös ns. sosiaalisen kristillisyyden korostus oli liiton (YKY, Suomen Kristillinen Ylioppilasliitto) toiminnassa lisääntynyt vuoden 1915 vaiheilla erityisesti **Sigfrid Sireniuksen** ja Gyllenbergin vaikutuksesta” (emt. s.72).*

”On todennäköistä, että Tiililän kriittinen linjaus suhteessa sosiaaliseen kristillisyyteen vaikutti siihen, että SKY:llä ei enää Tiililän aikana ollut niin läheistä yhteyttä Sireniuksen perustamaan Kalliolan työkeskukseen kuin aiemmin” (135).

*”Tiililä koki kysymyksen sosiaalisesta kristillisyydestä niin tärkeäksi, että hän julkaisi vuonna 1943 kirjan **Yksilön pelastuminen ja Jumalan valtakunta**, jossa hän käsitteli **Sigfrid Sireniuksen** ja hänen oppi-isänsä Blumhardtin näkemyksiä. Kirja oli voimakas kannanotto ajankohtaiseen asiaan, eräänlainen taistelukirja. ”Yritin ottaa selvää Blumhardtien Jumalan valtakunta – käsitteestä, johon meillä **Sigfrid Sirenius** tuohon aikaan vetosi”, totesi Tiililä. Hän oli aikanaan Tubingenissa opiskellessaan käynyt Blumhardtien toimipaikalla Bad Bollissa. **Sireniusta** Tiililä sanoi arvostaneensa ”persoonallisuutena, joka todella pani itsensä asian puolesta likoon”. Mutta **Sireniuksen** teologia ja ”hänen vasemmistolainen asennoitumisensa isänmaan asioihin jo vapaussodasta lähtien” oli Tiililälle ongelma.*

Myöhemmissä arvioissaan Tiililä linjasi joidenkin johtavien kirkonmiesten ja teologien suhdetta **Sireniukseen** seuraavasti: Gummerrus oli **Sireniuksen** tukijoita, mutta kenties enemmän työläisten asian kuin teologian tähden. Alanen ei ollut ihastunut **Sireniuksen** oppeihin niin sosiaalidemokraatti kuin hän olikin, mutta Salomies lienee vanhana Kalliolan miehenä tuntenut mieltymystä **Sireniuksen** toimintaan ja **varsinainen kiihkeä sireniolainen oli Tiililän mukaan Gulin** (310,311).

”Tiililä viittasi nimeltä mainiten Ilmari Tuomisen kirjoitukseen Teologisessa aikakauskirjassa ja Arto Tolsan kirjoitukseen Suomen Sosiaalidemokraatissa. Edellinen oli vaatinut opin syrjäyttämistä sosiaalisen julistuksen tieltä ja väittänyt, että **olisi päästävä eteenpäin Paavalin ja Lutherin tavasta julistaa evankeliumia**. Jälkimmäinen oli esittänyt, että **Jumalan valtakunnan etsiminen oli tärkeämpää kuin kysymys sielun pelastuksesta**. Tampereen kirkkopäivillä oli Tiililän mukaan esitetty, että ”unohdamalla itsensä ja tekemällä uhrautuvaa työtä lähimmäisen hyväksi varmimmin pelastaa sielunsa”.

Uuden suuntauksen takana oli Tiililän mukaan **Sigfrid Sireniuksen** jo pitkään jatkunut samansuuntainen opetus. Tiililä antoi tunnustusta **Sireniuksen** elämäntyölle ja saavutuksille settlementtiliikkeessä, mutta näki ongelmia hänen sanomassaan. **Sireniuksen** takana oli Christoph Blumhardt, joka opetti, **ettei kristinuskon tarkoitus ole ensisijassa tehdä ihmisiä autuaiksi, vaan saattaa voimaan Jumalan valtaheruus maan päällä**. Blumhardtin mukaan tuli torjua itselle varattu taivas niin kauan kuin täällä maan päällä toiset nääntyvät vaikeissa oloissa. Tiililän mielestä Blumhardt opetti Jumalan valtakunnan toteutumista maan päällä, kielsi iankaikkisen kadotuksen eikä antanut Raamatulle ohjeellista arvoa. **Sirenius** vältti Blumhardtin äärimmäiset käsitykset, **mutta oli samaa mieltä keskeisimmässä asioissa**. Kysymyksen, miksi maailma ei vielä ole muuttunut Jumalan valtakunnaksi, molemmat vastaavat, että Jumala kyllä tahtois, mutta ihmiset estävät. Tiililän mukaan näkemys ei ollut raamatullinen. Hänen mukaansa **Jumalan valtakunta tulee näkyvällä tavalla vasta Kristuksen paluussa**. Tiililä oli valmis puhumaan Jumalan valtakunnan näkyvästä voitosta maan päällä tuhatvuotisen valtakunnan yhteydessä, mutta totesi, ettei Blumhardtin ja Sireniuksen opetusta voinut yhdistää siihen” (311,312).

”Olavi Kares kiitti Tiililää kirjasta (Yksilön pelastuminen ja Jumalan valtakunta) ja totesi, ettei ole oikein tiennyt, mitä blumhardttilais-sireniuslaisuus oikein on. Nyt Tiililän kirjan perusteella hän sai ”sen tunnon, **ettei taida olla kysymyksessä vain**

harhaoppi, vaan melkeinpä uusi uskonto". Kareksen mukaan Koraanin uskonto ei ole sen vieraampi Uudelle Testamentille kuin Blumhardtin usko" (312).

"Mutta hän (Tiililä) totesi, ettei voinut yhtyä käsitykseen, että he ovat suurin piirtein samaa mieltä asioista, joista oli puhe, ja toivoi, ettei **Sirenius** antaisi sellaista kuvaa muille. "Olenhan kirjoittanut kirjaseini osoittaakseni, että ajattelen valtakunnan perusteista aivan toisin kuin Setä. Oppi tuhatvuotisesta valtakunnasta ei ole sama kuin blumhardtilainen käsitys valtakunnan tulosta maan päälle." Toiseksi Tiililä totesi, ettei hän voinut tehdä sellaista erottelua oikean opin ja voiman välillä, minkä **Sirenius** oli tehnyt. Tiililän mukaan ne kuuluvat yhteen. "sillä voima ilman oikeaa oppia voi olla jopa saatanallista". Tässä yhteydessä Tiililä ilmaisi olennaisen seikan siitä, millaiseksi hän dogmatiikan professoriksi nimitettynä koki tehtävänsä. **"Tämän johdosta näen eräänä tärkeänä kutsumustehtävänäni, kun Jumala on nykyisen virkani minulle antanut, juuri oikeanopin edistämisen."** (313,314).

"Kun Tiililä itse myöhemmin arvioi kirjaansa, hän totesi, että sen pääasiaksi tuli sen osoittaminen, ettei Blumhardtin oppi maailman vähittäisestä muuttumisesta Jumalan valtakunnaksi ole Uuden Testamentin mukainen. Samaa oli Tiililän mielestä sanottava Blumhardtin pelastusopistakin, jonka mukaan pelastuksen etsiminen on itsekkyyttä" (314).

"Tiililän mukaan kirkon julistuksessa ei ollut tuonpuoleisuutta liikaa vaan liian vähän ja juuri siksi myös liian vähän rakkautta lähimmäisiin, "joka tulee yksin Kristuksen ristin äärellä koetusta yksilöllisestä pelastuksesta". Tiililä piti huolestuttavana sitä, että joukko nuorempaa papistoa oli kallistumassa **Sireniuksen** taakse" (314,315).

"Tiililä oli samaa mieltä kuin **Sirenius** siitä, ettei heidän välillään käyty polemiikki ollut vakavana aikana rakentavaa, mutta hän piti sitä välttämättömänä, **koska oli kysymys kristillisistä perustotuksista ja niiden horjuttamisesta**" (318).

"Tiililän tulkinta oli, että sota-aikana syntyi kirkon sisällä uusi rintama, kun aseveli-papisto löysi sosiaalisesta kristillisyydestä itselleen ohjelman ja sai tukea sekä **Sireniukselta** ja tämän settlementtiliikkeestä että ns. lundilaisesta teologiasta" (321).

"Tiililän ja **Sireniuksen** välillä oli siis kyse enemmästä kuin vain siitä, painottuuko sosiaalinen vai herätykseen tähtäävä työ. Taustalla oli suuri kysymys kristinuskon ja muiden uskontojen suhteesta ja siitä, mistä kristillisessä uskossa pohjimmaltaan oli kysymys... Jos Jumalan luo alkoi löytyä muitakin teitä kuin Kristus, silloin ei tietysti tarvittu enää mitään herätystä eikä kääntymistä, mutta silloin ei vaarantunut enää vain pietismi vaan koko kristillinen usko. Siksi Tiililä ei vaiennut" (347).